

Apám hetekig faragta, csiszolta, vasalta a kelengyés ládámat. Oldalán szőlőlevél és rózsa, az utolsó szoknyámat hajtogatom bele, közben azt kérdezem, miért? Miért megy férjhez egy tizenhat éves lány? Miért erőltetik a szülei, mikor saját példájukból okulhattak volna. Hagyományok. Megszokások. Szabályok, amikről azt hiszik, jók, de más nem ismernek.

Még egészen kicsi voltam, amikor odaigértek a szüleim egy idegen család idegen fiának. Csak azért nem kellett még a fiú családjával mennem, mert francia földön voltak éveig. Életemben nem láttam még a vőlegényemet, azt sem tudom pontosan, hány éves. Talán húsz.

Az esküvővel a menyasszony első vérzéséig várni szoktak. Én szerencsére három évvel többet kaptam. El kellene fogadnom az egészet, de a lábam visz magával, keresztül az erdőn, nap nap után, minden este kicsit messzebbre, és arra gondoltam, hogy elszököm. Senki sem találja meg a sűrű erdőben. Kilenc testvér mellett nem is hiányoznék. De gyáva vagyok. Most már késő. Pár perc és a ládámat kiviszi a vőlegényem családja, felpakolják a többi holmimmal együtt a szekérre, ha igaz, visszamennek Franciaországba, és visznek magukkal engem is, a motyómat is. Készítettek nekem egy vándor-igazolványt, eddig nem volt. Nem kellett.

A múlt évben pár hétig dolgoztam egy vagyonos családnál Pesten, a városban. Takarítanom kellett náluk, véletlen, hogy megkaptam a munkát, de örültünk neki itthon, jól jött a pénz. Kaptam tiszta, rendes ruhát, amit ott hordtam, és nem volt más dolgom, mint kisöpörni, felmosni a márványköves padlót, és kiporolni a szőnyegeteket. Korán kellett mennem, azt mondta a nagysád, úgy dolgozzak, hogy senki ne lásson meg a házból, senki fel ne ébredjen, ha ott vagyok. A szakácsnő engedett be reggel, és aztán ő is engedett ki a házból, még mielőtt reggelit készített. Mindig adott valamit útravalónak. Kedves asszony volt, egyszer egy üveg mézet is kaptam tőle.

Még életemben nem láttam olyan sok szépet, mint ott. Az a rengeteg könyv, de egyhez sem nyúlhattam. Hiába nyúltam volna, nem tudok olvasni sem. Tavaly, 1905-ben egyébként minden felgyorsult. Talán én is. Amikor hazajöttem reggelente, olyan voltam, mint aki csak odacsapódott a saját családjához.

Nem tudom, enged-e majd a férjem is dolgozni. Jó volna. Megtanulnék olvasni, esti iskolába járnék, és rendes ruhát vennék. Egyszerűt, minta nélkül.

Azt mondták a környéken, hogy a család, akiknél dolgoztam, cigányok. A leghíresebbek Pesten, zenészek. Meg is adták a módját. Flancos ház, nagy, tágas szobák. Nehéz az ilyet rendben tartani. Remélem, hogy a házasságomat nem lesz nehezebb.

AZ ELSŐ ESET

Kemény telünk volt idén, és életemben először megtört bennem valami. Gáspárom azt mondta még az ősz elején, el akar szakadni egy időre a szülőktől és a családtól, mert minél többen vannak egy cigány pereputtyban, annál nehezebb télire tűzrakót találniuk. Persze ipam rögtön ellenkezett, hogy a közösségben van a bizodalma, mert ha egynek van munkája, akkor a többi sem éhezik, és ha egynek nincs, akkor a többi nem hagyja őt elveszni. Igaza van, de nem tudom, kivel ellenkezzek? Gáspárommal vagy az apjával? Így inkább nem mondtam semmit, csak csendben összepakoltam, búcsút mondtam a családnak, és elindultunk kettesben. Kaptunk egy tehenet, pár aprómarhát és egy kakast, két öreg lovat és egy rozoga szekeret a másik mellé, amit még az esküvőn adtak.

Csendben ültem Gáspárom mellett, ő meg csak öntötte magából a szót a terveiről, hogy milyen munkákat fog kapni mint lovász, és hogy ő inkább menne a Hortobágyra vagy valahová az Alföldre, mert ezek a pesti népek nem adnak rendes munkát a cigánynak. Félttem nagyon mellette, és nem bíztam meg a terveiben. Nehéz így fejest ugrani a semmibe. De mentünk, napokig csak éjjelre álltunk meg, és egyszer napközben egy kis pihenőre. Útközben csencseltünk a helyiekkel ezt-azt.

Amikor megérkeztünk Baja határába, elég nehezen indult a kapcsolat a helyiekkel. Sokan nem álltak szóba velünk, azt hitték,

kéregetni jöttünk. Volt, aki a papírjainkat kérte. Találkoztunk egy sátras családdal, de azok sem beszéltek velünk sokat. Megmondták, hogy azon a helyen mi is táborot üthetünk, de munkát ne reméljünk, mert sok volt erre a bajkeverő az utóbbi években. Nem is jött munka, csak hébe-hóba, és 1909 januárjára már az összes aprómarha elfogyott, csak egy tojósunk maradt, meg a kakas. Tudtam, hogy itt már nincs maradásunk. Nem akartam, hogy elfogjon minket is a bánat, hiszen a gondunkról csak mi tehetünk. Ellene is.

Mégis elfogott egy napra a kétség, hogy képesek vagyunk-e kilábalni ebből. Pont azon a napon talált meg engem az az ember, aki már az ősszel is sokszor megkeresett, hogy nem akarnék-e neki dolgozni. Gáspárom egyszer meg is verte, amikor a tanyánkhoz merészkedett, és a sátras család is óva intett, hogy rossz hírű ember, aki szereti elvinni a fiatal lányokat, és csak bajba hozza őket.

Csinos, szőke hajú, kék szemű férfi, természetes ember. Gondoltam, ha szereti a szép lányokat, akkor most megfizettetem vele az árát. Olyan nagy összeget kértem egy óráért, amekkorát csak mertem. Csodálkoztam is, hogy azonnal beleegyezett, a száját sem húzta. A kezembe nyomta a pénzt, és karon fogva magával vitt.

Egy kis házhoz mentünk, amolyan nyárilak-féle, ahol akkor laknak, ha a kertekben dolgoznak. Kicsi konyha az egész, benne egy ágy és egy sparthelt. Kosz volt mindenhol, látszott, rég nem használták. Talán csak ez a szőke ember használta alkalomadtán, hogy iderángassa a pénzért vett lányokat, ahogy engem is.

Nem tudtam, mire számítsak, nem mondott semmit, nem kért semmit, csak rám nézett, és lekevert egy hatalmas pofont, akkorát, hogy rászédültem az ágyra. Benyúlt a szoknyám alá, lerántotta az alsószoknyámat, kioldotta a bugyogóm madzagját, azt is lerángatta rólam. Csak annyit mondott, „nem fogok többet könyörögni neked”. Megmarkolta a hajamat és a csipőmet, és olyan durván nekem esett, hogy azt hittem, kettészakadok. Fájdalmamban némán könnyeztem, és végig az járt a fejemben, semmi pénzt nem ér meg.

Amikor végzett, szerencsére gyorsan végzett, csak felállt és kiment az ajtón. Be sem zárta. Ez a ház mindig nyitva volt. Ki-be járhatnak. Összeszedtem magam, felöltöztem, és az arcomat a ruhámba törölgetve elmentem.

Amikor hazaértem, a kistükörben láttam, mekkora lila folt van a szám szélén, még fel is repedt. Gáspárom mereven nézett rám, nem szólt egy szót sem.

Az asztalra szórtam a pénzt, majdnem egy havi élelmünkre elég volt, és annyit mondtam, „menjünk innen”.

Gáspárom egész úton nem szólt hozzám. Hozzám sem ért. Este aztán hozott magával egy kis fagyos zsályát és mentát, a forró gőz fölött összemorzsolta, és a sebére kenve annyit kérdezett, „a szőke volt?”. Én pedig némán bólintottam, hogy igen.

VETÉLÉS

Pár napja elvetéltem. Négy éve próbálkozunk, de eddig nem lettem terhes. Talán a félelmeim miatt. Meddőnek neveztek, lélekben az is vagyok. Félek új életet világra hozni, talán nem is akarok.

Amikor második hónapban sem jött meg a vérzésem, Gáspárom annyira megörült, hogy hozott két rőf új vásznat, amiből ruhát, pólót varrhatok a babának. Én meg kétségbeestem. Kezemben tartottam az anyagot, néztem a kekes színét, és már láttam-hallottam, ahogy benne lélegzik egy ember. Napokig hozzá sem nyúltam, képtelen voltam kiszabni a pólót. Csak kerülgettem, a láda tetejére terítettem. Amikor végre nekiláttam, elképzeltem, hogy békésen alszik vagy tejért sír. Múlt télen igencsak megszorultunk – ha megint így lesz, hogy adok ételt a szájába? Mit csinálok, ha már nem elég a tejem? Nekünk se jut rendszeren étel. Most még rendben vagyunk, őszig nem kell aggódnom.

Gáspárom csak kinevet, és nagy bölcsen azt mondja, ha Isten megnövesztett minket, neki ugyanúgy jut majd étel meg meleg. Szeretném elhinni, de félek.

Pár napja kimentem az erdőbe szappanvirágot szedni. Néztem a fákat és a tavalyról maradt avart, ahogy a tavaszi fűvek kinőnek belőle. Lehajolgattam a kis fehér virágokért, tépkedtem a fejüket, kosárba gyűjtöttem, egyszer csak éreztem, hogy valami meleg folyik a lábamon. Aztán jött a fájdalom a hasamban, mintha égnék. Tudtam, hogy elvetéltem. Összeestem a nyirkos avaron, fájdalmamban felhúztam a lábamat. Ímam észrevett, ketten becipeltek és székre ültettek. Levették a véres ruhámat, és vizet melegítettek, lemosták a vért. Gáspárom elszaladt a bábáért, aki meginazott, és erős gyógyfű párlatokkal megitatott, hogy kitisztuljon a méhem.

Azóta csak fekszem az ágyban, és nézem a félkész pólját. Nem fogom befejezni. Tudom, hogy a félelmeim miatt történt, és addig nem is szülök, ameddig nem fogadom örömmel. Mégis, valami megváltozott bennem, mert sajnálom, hogy elvetéltem. Az én hibám. Ha még egyszer megfogannék, talán már örülnék.

Gáspárom szemén látom, hogy aggódik értem és szomorú a veszteség miatt. Azt mondta, erős vagyok, szülhetek még. Ma este leült mellém, nézte, ahogy alszom. Erre felébredtem és felé fordultam. Megfogta a kezemet, csak nézett. Elsírtam magam, az ölébe hajoltam, és azt mondtam: az én hibám.